

Veldleeuwerik neemt stofbad, Arkemheen Nijkerk, 10 juli 1997.

Foto: Wim Smeets.

De Veldleeuwerik bij transecttellingen in de jaren zestig

Jules Philippona

Helaas neemt de Veldleeuwerik de laatste tijd sterk af in aantallen en dat is zeer duidelijk vastgesteld in de Nederlandse weidegebieden (Van Dijk et al 1997). In dit verband is het verleidelijk in het verleden te duiken; gelukkig is dat mogelijk aan de hand van tellingen van weidevogels in de jaren zestig. De resultaten daarvan zijn voor een groot deel in een la blijven liggen. De lust be kroop me alsnog iets van het materiaal uit te werken en te beginnen met de Veldleeuwerik.

De inventarisaties zijn gedaan door middel van de zogenaamde transectmethode, die in ons land werd geïntroduceerd door professor D.M. de Vries. Volgens zijn voorschriften en die van Herman Leys (De Vries 1962) is het sterk aan te bevelen de lengte van het transect steeds op 2000 m te stellen en de route zoveel mogelijk recht te laten verlopen in een homogene biotoop. Een factor die problemen oplevert, is de breedte van de gecontroleerde strook aan weerskanten van de gevolgde route, omdat de afstand waarop een soort kan worden herkend sterk verschilt. Bij een onlangs genomen proef is gebleken dat de zang van de Veldleeuwerik op een afstand van 125 tot 150 m goed te is herkennen. Daaruit volgt dat de breedte van de waarnemingsstrook op 250 tot 300 m mag worden gesteld. Het gecontroleerde oppervlak zal ongeveer 50 ha beslaan, mogelijk wat meer. Een overzicht van de gebruikte lijntransectmethoden wordt gegeven door Hustings et al (1985). De methode die De Vries beschreef, is de zogenaamde strooktelling. De Veldleeuweriken die in de jaren zestig werden geïnventariseerd, zongen vrijwel alle in de vlucht. De enkele vogels op de grond die zo goed als zeker territoriumbezitters waren, zijn meegerekend. De aantallen Veldleeuweriken waren meestal vrij hoog en bij omrekening naar een oppervlak van 100 ha bleken

nr.	datum	gebied	aantal
1.	27-05-'62	Rome-Terwispeler Groot-schar (Fr.)	6
2.	26-04-'65	Lemsterhop (Fr.)	23
3.	26-04-'65	Polder Oldelamer (Fr.)	17
4.	26-04-'65	Polder De Oude Geeuw (Fr.)	10
5.	27-04-'65	Uffeltermaden (D.)	33
6.	27-04-'65	Lheebroek (D.)	21
7.	27-04-'65	Rouveen (O.)	19
8.	27-04-'65	Polder Mastenbroek (O.)	26
9.	20-04-'65	Nieuwe Wetering (Z.-H.)	22
10.	11-04-'65	Voorhout-Elsgeesterweg (Z.-H.)	19
11.	9-05-'64	Polder Arkemheen (Gld.)	13
12.	16-04-'65	Polder Arkemheen (Gld.)	24
13.	16-04-'65	Eemnesservaart (U.)	17
14.	2-05-'64	Lemsterpolders (Fr.)	14
15.	9-05-'64	Polder Oosterwolde (Gld.)	21
16.	19-05-'64	Polder Vlijmens Ven (N.-B.)	22
17.	8-05-'65	Zwet-Koksloot (N.-H.)	12
18.	8-05-'65	Starnmeer-Markerpolder (N.-H.)	32
19.	8-05-'65	Polder Zeevang-Warder (N.-H.)	14
20.	15-05-'65	Polder Vlijmens Ven (N.-B.)	22
21.	15-05-'65	Giessen-Oudekerk (Z.-H.)	16
22.	15-05-'65	Lopikerwaard-Cabauw (U.)	12
23.	22-05-'65	Aarlanderveen (Z.-H.)	20
24.	27-05-'65	Ettense Beemden (N.-B.)	26
25.	29-05-'65	Meije Kade (Z.-H.)	19
26.	29-05-'65	Demmerikse Kade (U.)	8

Tabel 1. Aantallen Veldleeuweriken in weidegebieden.

dichtheden van twintig tot zestig paren gewoon te zijn. Dergelijke dichtheden zullen in het Nederlandse weidelandschap toen wel normaal zijn geweest. De cijfers in de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (Teixeira 1979) zijn van dezelfde orde. Een voorbeeld voor een goed gebied leveren de Eempolders in de provincie Utrecht waar de dichtheid varieerde tussen 7 en 108 paren per 100 ha, met een gemiddelde van 54 paren. Een transectroute wordt eenmaal gelopen met het gevolg dat het aantal broedparen flink kan worden onderteld. In dit verband speelt de trefkans een grote rol (Hustings et al 1985). Voor de Veldleeuwrik is de trefkans voor de periode maart-juni circa 50%. De trefkans wordt beïnvloed door de tijd van de dag, het weer en de oplettendheid van de waarnemer. In de tabel springen enige gebie-

den er positief uit door de grote aantallen (bijvoorbeeld de nummers 5 en 24) terwijl andere (bijvoorbeeld 1 en 26) sterk achterblijven. Conclusies over die verschillen kunnen beter achterwege blijven. Het zou interessant zijn een aantal transecten nu te herhalen. Waarschijnlijk zouden de resultaten meestal teleurstellend zijn, omdat een goede weidevogelstand thans hoofdzakelijk nog te vinden is in reservaten en in terreinen met beheersovereenkomsten. Zijn transecttellingen ook in onze tijd nog van belang? De resultaten steken tegenover die van de territoriumkartering zonder twijfel vrij pover af. Maar als de tijd beperkt is en het onderzoeksgebied groot, is het verkrijgen van een eerste indruk zeker waardevol. Daarvoor leent de methode zich goed.

■ Jules Philippona, Het Eiland 9, 7231 NV Warnsveld, (0575) 52 42 86.

LITERATUUR:

- Dijk, Arend Jan van, Fred Hustings, Henk Sierdsema & Theo Verstrael (1997):** De Veldleeuwrik van talrijk naar schaars. In Broedvogel Monitoring Project. Jaarverslag 1994-95: 26-31. Sovon-monitoringrapport 1997/03.
- Hustings, M. F. H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen (1985):** Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Vogelinventarisatie. Pudoc, Wageningen.
- Teixeira R.M. (1979):** Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten en Sovon.
- Vries, D.M. de (1962):** Opzet van een onderzoek naar de landschapsbinding der vogels. Het Vogeljaar 10 (2): 296-303.